

dáig előkerült legnyugatibb, dokumentált kőfala. Vélhetőleg épületfal, a hozzá tartozó belső járósíntet nem azonosíthatunk, valamint keresztirányú faltag sem került elő, határozott külső járósíntet sem sikerült azonosítani. Az épületre mindössze néhány *teguladarab* és egy *terrazzoba* ágyazott *tubulustöredék* utalt. Mivel átvágja a két 1–2. századi edényégető kemencét, így azoknál későbbi. Előbbiek alapján a fal korát csak tág határok között lehetett meghatározni: 3–4. század. Érdekes módon iránya eltér a város más részein megfigyelt tájolási rendszertől: Az eddigi megfigyelések alapján a település épületeit a fő égtájakhoz viszonyítva néhány fokkal Ny-ra elforgatva tájolták. A feltáráson talált falnál az eltérés nagysága azonos, csak éppenséggel K-i irányban van elforgatva. Ez ezidáig teljesen egyedi jelenség.

A római kor után a terület vastagon sötétszürke humuszos-iszapos anyaggal töltődött fel. Ebből a rétegződésből relatíve nagy mennyiségű, a környező területről idemosódott leletanyag került elő. A tárgyi leletanyagból külön kiemelendő az ún. dunai lovas isten ólom fogadalmi táblája.

Pécs város ezen részét a 19. században építették be. A feltárási terület környezetében végzett újkori építési tevékenységet két dolog mutatta: A sötétszürke humuszos feltöltődés réteg felszínén egy meszes építési szint jelentkezett, ezen pedig épületalap és pinceszakör kitermelt, elterített szürke humusszal kevert sárga, kavicsos altalajréteg.

TÓTH ISTVÁN ZSOLT

282. Pomáz, Holdvilág-árok (MRT 7. k. 23/17 lh., KÖH 11257) (Pest megye) Á

2011 nyarán az ún. Remete-, vagy Weiszlich-barlang előtti térségben, az egykori kőfejtő területén, K-i sziklafal előtt folytattuk a kutatást a felső két réteg bontásával, mert a bánya legalsó szintjén már nem volt hely a további feltárási biztonságos kiviteléséhez.

A munkát most is megnehezítette a betöltés felső részében gyakran előforduló nagy méretű sziklatömbök feldarabolása és elszállítása, egy kis munkagép segítségével. Megkezdtük az egykori meddőhányó, ill. a betöltés legfelső rétegének bontását.

A középső réteg nagy méretű sziklái között, kibontottunk egy ívesre megmunkált felületű lapos sziklatömböt, mely akár az egykori bányafal egy be/leszakadt része is lehet. Ugyanebből a nagy sziklatömbökből álló rétegből került elő 1 m mélyen a sziklák közti beszóródásból egy 13. századra datálható fehér edény majdnem teljes profilja. Elhelyezkedése és az a tény, hogy több töredékét nem találtuk, felveti, hogy nem *in situ*, hanem másodlagos helyen volt.

A betöltés felső rétegéből is kerültek elő kisebb faragványok, feszítőékek nyomai a köveken.

A Ny-i sziklafal sarkánál egy kb. merőlegesre faragott sziklafelület és egy kiszélesedő repedés bontakozott ki. A tisztogató munka során több vastöredéket, -szilánkot is találtunk 2 m-rel a nullszint alatt, mely a kőfejtő munka során használt szerszámokból pattanhatott le.

Ezen a területen, ill. a középső rétegből is kerültek elő frissebbnek és korábbinak is látszó állatcsontok, köztük néhány szarvasmarhacsont is az erdei állatokén túl.

REPISZKY TAMÁS

283. Porcsalma határa (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Sza, Á, Kö, Ú

2011. február 16–17-én, 22-én, március 2–4-én, és 18-án a nyíregyházi Jósa András Múzeum munkatársai terepbejárást végeztek Őr, Jármi, Nyírmeggyes, Nyírcsaholy, Kocsord, Győrtelek, Ökörítőfülpös és Porcsalma községek határában az M49 gyorsforgalmi út „A” nyomvonaltársa mentén.

Balogh-tag I. (M49-25 lh., KÖH 80203): A 49-es sz. főúttól É-ra, egy meggyes Ny-i oldalától kezdődően, egy ÉK–DNy irányú, mesterséges árokkal párhuzamosan, annak K-i oldalán is észlelhető, 200×400 m kiterjedésű, ÉNy–DK irányú, császárkori és Árpád-kori edénytöredékekkel mutatkozó lelőhelyet regisztráltunk. A lelőhely a következő, nagyjából K–Ny irányú csatornától D-re mintegy 100 m-re szűnt meg.

Balogh-tag II. (M49-26 lh., KÖH 80205): Az előző lelőhelytől K-re 150 m-re találtuk meg az újabb, bronzkori, középkori és újkori kerámiával jelentkező, ÉÉK–DDNy irányú, 140×320 m kiterjedésű lelőhelyet

Szakál-dűlő II. (M49-27 lh., KÖH 80207): A főút D-i oldalán, azzal közvetlenül párhuzamosan, alma- és meggyfásorok közti szántott részekben fedeztük fel az ÉNy–DK irányú, 90×180 m kiterjedésű császárkori és Árpád-kori cserepeket szolgáltató lelőhelyet. K-i szélé nagyjából a már említett K-i árok vonalával esik egybe.

Munkatársak: Körösfői Zsolt régész, Bocz Péter régésztechnikus, Mester Andrea gyűjteménykezelő, Szmolár Edit segédrestaurátor, Kiss László és Vízler Csaba rajzoló.

PINTYE GÁBOR – TOLDI ZOLTÁN – TOMPA GYÖRGY

284. Pócspetri határa (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U, R, B, Szk, LT, Sza, Kö

Az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszának építéséhez kapcsolódóan a kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat/Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ 2010–2011-ben alábbi régészeti lelőhelyek megelőző feltárást végezte el.

Bikaréti szivárgó (M3-212., 212a lh., KÖH 51426): 2011. május 10.–szeptember 28. között, Majerik Vera vezetésével került sor a nyíregyházi Jósa András Múzeum munkatársai 2005-ös terepbejáráásából ismert régészeti lelőhely feltáráására. A lelőhely Pócspetritől ÉK-re, a Máriapócsi-főfolyás Ny-i partján, egy É–D-i dombháton helyezkedik el. A kutatás a lelőhely É-i részét érintette, ahol 25 408 m² nagyságú felületet tártunk fel. A korábbi terepbejárási eredmények alapján intenzív őskori telepnyomok voltak várhatóak. Összesen 468 régészeti jelenséget dokumentáltunk. Középső neolitikus településnyomok és sírok, továbbá néhány késő rézkori és kora bronzkori gödör mellett főként vas-kori, a szkíta kori Vekerzug-kultúrához, a La-Tène időszakhoz, valamint a császárkorhoz köthető településnyomok jelentkez-

tek. A feltárás során többször bővítettük a területet a nyomvonalon belül. K-i irányban egy É–D-i irányú kettős árok került elő, amely megfigyeléseink alapján a vaskori települést határolja le. Ny-i irányban, amely napjainkban is rendkívül vizenyős terület, a régészeti jelenségek ritkulnak, főként természetes eredetű foltok, fagyökérszet nyomai voltak megfigyelhetőek.

A középső neolitikumra tehető objektumok foltjai rosszul rajzolódtak, nehezen voltak elkülöníthetőek. Az altalajból szórányosan nagy mennyiségű neolit kerámia és obszidiánpenge került elő. Főként nagy méretű, amorf alakú gödröket tártunk fel. A terület középső részén 7 sírt és néhány neolit gödröt tudunk megfigyelni. A vázak K–Ny-i tájolásúak, bal oldalukon zsugorítottak. Egy sírból került elő melléklet: a váz karján vad-disznóagyardból készült karperec feküdt, koponyája körül vastag rétegben vörös okker maradványa volt megfigyelhető.

A késő rézkori objektumokban dominált az állatsont, köztük gyakori az őstulok szarvmaradvány.

A kutatott terület középső részén, néhány kora bronzkori objektumot dokumentáltunk, amelyekből nagymennyiségű kerámia került elő. A feltárt vázaktól eltérő helyzetben és irányban feküdt az a váz, amelyet egy kora bronzkori gödör vág.

A vaskori településen főként épületnyomok és tárolóvermek kerültek elő. A szkíta és kelta kori településnyomok egymástól elkülönülten helyezkedtek el, szuperpozíciós helyzet nem volt tapasztalható.

A szkíta kori épületek többségükben félig földbemélyítettek, kör alakúak, átlagosan 300 cm átmérőjűek. A tetőszerkezetre a közepén található oszlophely utal.

A La-Tène időszakra tehető épületek többnyire lekerekített sarkú, téglalap alakúak, szintén földbe mélyítettek, átlagosan 60–70 cm mélységűek. A hossz tengely mentén a rövid oldal falnál egy-egy cölöphely található. A terület középső É-i részén, egy ma is mocsaras részen több szerves anyagban gazdag vaskori objektumot tártunk fel. Az egyik gödörben előkerült kutya-vázat és a mellette található kelta kerámiát vastag falevélréteg fedte. Jelentős felfedezés a vékonyra hasított deszkákkal kirakott téglalap alakú kút. Az objektum betöltéséből jól datálható kelta kerámia került elő. A deszkák fajtájának meghatározása és dendrokronológiai vizsgálata megtörtént.

A néhány császárkori jelenség közül említésre méltó két füstölökemence, melyek közül az egyik betöltéséből egy *terra sigillata* talpgyűrű került elő.

A szisztematikus fémkeresés eredményeként rengeteg fém került elő: török, kések, vésők, balta, bronz- és vasnyílhegyek, karperecek, csüngők, gyöngyök, övkapcsok, láncszemek, éremtöredékek, mérlegkar stb. A tárgyak többsége a vaskori településhez tartozott, de azok mellett a bronzkori, császárkori és középkori leletek is előfordultak (érmek, fibulák, aranyozott övveret, kések, sarkantyútöredék, patkó stb.).

A leletanyag az elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumban kerül végleges elhelyezésre.

A feltárás munkatársai: Pásztor István, Kelemen Péter, Ligei Gábor technikusok.

Rét-hát (M3-213. lh., KÖH 51427): 2010. július 12.–2011. szeptember 13. között Nicklas Larsson vezetésével került sor a nyíregyházi Jósza András Múzeum munkatársai 2005-ös terepbejárásából ismert lelőhely kutatására. A feltárt terület

nagysága 21 365 m² volt. Az É–D-i irányban hosszan elnyúló lelőhely Pócspeitritől É-ra fekszik, a Máriakerti-folyás K-i partján, illetve a lelőhely É-i része átnyúlik a mesterséges meder Ny-i oldalára is. A csatornától Ny-ra lévő területen nyárfaerdő volt, amit a feltárás megkezdése előtt vágtak ki; a K-re eső föld dohánnal volt beültetve. A terep enyhén hullámos, kisebb homokdombok tagolják a felszínt, 1,5 m-t nem meghaladó szintkülönbségek észlelhetőek. Geológiailag a terület nagyon változatos. Mivel a mélyebben fekvő részekben hosszú ideig magas volt a talajvízszint, karbonát felhalmozódási horizont alakult ki. Ezek a mélyedések jelenleg is ingoványosak, mocsarasak. A 2010-es rendkívül csapadékos őszt megnehezítette a munkánkat. A legmélyebb részen található objektumok csak folyamatos szivattyúzás és azonnali dokumentálás mellett voltak feltárhatóak. A feltárás során előkerült 485 telepjelenség a késő rézkori badeni kultúra idejére és a szarmata időszakra tehető.

A rézkori jelenségek főként a feltárt terület K-i részén koncentráálódtak. Összesen 3, trapéz rajzolatú, É–D-i irányú, megközelítőleg 5×4 m nagyságú épületet tártunk fel. Feltehetőleg a rézkorra tehető egy gödörben fekvő, melléklet nélküli zsugorított férfi váza; bordáinál egy kisgyermek maradványaival. Egyedülálló lelet egy gödörből előkerült női alakot ábrázoló idoltöredék. Az objektumokból nagy mennyiségű állatsont került elő, köztük jelentős mennyiségű őstulokszarv-töredék. A kerámia a korszakra jellemző kannelálás, bekarcolt háló- és pontozott díszítésű tálak, edények, valamint gyakoriak a csészék.

Hét szarmata épületet is feltártunk: ebből négy egy csoportban, a terület legmagasabb, K-i részén helyezkedik el. Az épületek félig földbe mélyítettek, É–D-i irányúak, téglalap alakúak, átlagosan 3,2×2,8 m nagyságúak, belső terükben kőből kirakott tűzhely található. Három épület nagy méretű, megközelítőleg 7×4 m nagyságú, K–Ny-i irányú, téglalap alakú. Szerkezetükben azonosak, az oszlophelyek az épület oldalai mentén, valamint a középső részén tartó oszlopok találhatóak. Tűzhely nyomai nem voltak megfigyelhetőek. A legjelentősebb felfedezés a lelőhely középső részén jelentkező fabélésű kút. A faszervezet a magas talajvíznek és a mocsaras közegnek köszönhetően megmaradt. A kút felső része átlagosan 180 cm hosszú, 30–40 cm átmérőjű gerendákkal, négyzet alakban, három-négy szintben volt kirakva. Az alsó része 70×55 cm, téglalap alakzatban, három szinten, 13 cm magas deszkából volt összezsugorolva. Az alján egy összetört, nyers színű edény feküdt. Az egyik épület megőrződött oszlopa a dendrokronológiai vizsgálatok alapján egykorú a kúttal. Az objektumok többsége kör alakú gödör, emellett megfigyelhető volt egy füstölő. A lelőhely Ny-i részén egymásba ázott, egymástól nehezen elkülöníthető, sekély objektumokat dokumentáltunk. Ezekből rendkívül kevés leletanyag származik. Két vesszőfonattal bélelt gödröt is feltártunk, amelyek feltételezhetően szarmata korúak. Az előkerült *terra sigillata* leletek a 2. századra datálhatóak.

A leletanyag az elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumban kerül végleges elhelyezésre.

A feltárás munkatársai: Majerik Vera régész; Cservenákné Kasza Edit, Erdei Krisztina, Farkas Gábor technikusok.

NICKLAS LARSSON – MAJERIK VERA